

Propostes didàctiques

L'illa del Tresor

*Elaborades per Belén Franco, Víctor Latorre,
Francesc J. López, Mario Mániz i Pilar Martínez*

L'ILLA DEL TRESOR

DESCRIPCIÓ

Adaptadors: *Rafael Contreras i Ramon Moreno*

Basada en la novella de R.L. Stevenson

Il·lustracions: *Anna Miralles*

Edicions Bromera / Alzira, 1995.

Col·lecció: «MICALET TEATRE», núm 2.

Format: 20,5 × 13 cm, 112 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: a partir de 12 anys. Aquesta lectura serà més rica com més elements del llenguatge teatral pugui interpretar el lector. Tot i amb això no és necessari un gran esforç d'interpretació; l'acció i el fil de l'aventura d'un adolescent intrèpid faran que el lector pre-adolescent s'identifiqui amb el protagonista i pugui seguir un episodi de pirates.

RESUM ARGUMENTAL PER ESCENES

L'adolescent Jim Hawkins ens conta la història de com anà a parar a les seues mans el mapa del pirata Flint i de com aconseguiren el seu valuós tresor.

Escena 1a.

Un bon dia arriba a la posada de l'almirall Benbow el capità Billy Bones, un vell mariner, d'aspecte estrany, que fuig de la tripulació del capità Flint, de la qual havia sigut el segon de bord.

L'escena representa la nit en què aquest gran bevedor, mig borratxo, conta a Jim les seues temors de què el marcaren amb la Negra perquè era l'únic que coneixia el mapa del tresor. Poc després, Caranegra, un vell camarada, li lliura el senyal que el sentència a mort. Bill no tarda a morir d'un atac al cor mentre demana rom i el seu vell cofre. Jim i el doctor Livesey fugen amb el cofre

en el mateix instant en què arriben a la posada els homes del pirata Dick en busca del mapa del tresor.

Escena 2a.

El doctor i Jim visiten Sir John Trelawney qui, en saber la notícia del mapa del tresor, es decideix a fletar un vaixell. El doctor li prega que guardi bé aquell secret perquè sap de la seua *facilitat de paraula*.

Escena 3a.

A bord de la goleta la *Hispaniola* es preparen per salpar. El capità Smollett, en conèixer la tripulació, manifesta el seu desacord amb la tria feta per John Silver. Així mateix, lamenta que tothom conega que el motiu d'aquell viatge és la recerca d'un tresor. Per a major seguretat demana, amb certa oposició per part de Sir John, que se n'ha anat de la llengua, el comandament absolut de la nau i que les armes i la pólvora es guarden a la cabina del Sr. Trelawney.

Escena 4a.

Durant la travessia els pirates porten endavant el seu pla. Una nit, des de dins del barril de pomes que hi ha a coberta, Jim s'assabenta que les sospites del capità Smollett són certes. Amb gran pena descobreix que John Silver és el cap dels pirates que havien assaltat l'hostal dels seus pares i que el seu objectiu és apoderar-se del tresor. Jim ho conta tot als seus amics que improvisen un pla; al mateix temps un mariner divisa terra.

Escena 5a.

En arribar a l'illa Sir John, el doctor, el Sr. Smollett i Jim tenen el mapa, les armes i la pólvora; John Silver i els seus homes estan disposats a morir per aconseguir el botí.

Jim baixa a terra d'amagat i coneix Ben Gunn, un pirata que viatjava amb Flint quan aquest enterrà el tresor. Aquest conta al jove com tres anys més tard d'amagar el tresor, quan viatjava en un altre vaixell prop d'aquella illa, va avisar els companys que allí estava el tresor de Flint. Durant dotze dies el buscaren i, al final, com a represàlia, l'abandonaren perquè el buscara tot sol.

El doctor, el capità i Sir John fugen de la goleta, amb armament i queviures, mentre els mariners els disparen amb el canó.

Escena 6a.

Sir John i els seus amics arriben al vell fortí que hi ha a l'illa. Des d'allí es defensen dels amotinats que han aconseguit avançar a força de canonades. Jim els conta que ha vist Ben Silver, amb bandera blanca, demana la rendició; mentre, Jim fuig del fortí.

Escena 7a.

Jim torna al fortí de nit, quan tots dormen. Silver i els altres pirates, que han aconseguit la plaça i el mapa, el fan presoner perquè ha embarrancat el vaixell i no els vol dir on està.

Cooper manifesta la seua oposició amb els criteris que ha utilitzat Silver per apoderar-se del tresor i lluita, sense èxit, amb ell perquè vol arravatar-li el comandament dels homes.

Escena 8a.

Mentre s'acosten on era enterrat el tresor s'escolten les últimes paraules que va dir Flint. Els vells fantasmes reapareixen i Silver els recorda que no siguen porucs, perquè si en vida no li havia tingut por, ara mort, encara li'n tenia menys. Cooper i els altres pirates continuen la recerca del tresor; mentrestant, Silver, deslliga Jim i li dona una pistola perquè intueix que pot haver-hi problemes quan troben l'or. Cooper torna a posar-se brau davant Silver i Jim li para els peus amb la pistola.

Escena 9a.

Sir John, Ben Gunn, el capità i el doctor arriben armats i els fan front en el moment precís en què els pirates van a atacar Silver i Jim. Ben Gunn explica com havia trobat el tresor i el tracte al qual havia arribat amb Jim. El capità Smollett, en nom del rei d'Anglaterra, decideix que Silver anirà amb ells fins al primer port on arriben per aconseguir tripulació, allí serà lliurat a l'autoritat perquè el jutgen. La resta dels homes són proveïts adequadament abans d'abandonar-los a l'illa.

Durant el viatge de regrés a Anglaterra, Silver, amb la complicitat de Ben Gunn, s'escapa en un bot, amb una part de l'or.

TEMA I INTERÉS DEL LLIBRE

Aquesta versió teatral de la novel·la de Stevenson conserva els elements de la fantasia i el gust per l'aventura que ja existien en l'original. Manté l'estructura del relat amb un plantejament clàssic (escena 1a.), nus (escenes 2a. fins a 8a.) i desenllaç (escena 9a.). L'espai, vist des de la perspectiva d'un lector del segle xx, molt acostumat a veure imatges, es presenta d'una manera lògica: la vella Anglaterra, el vaixell que navega l'oceà Atlàntic i l'illa abandonada. El temps està plantejat en un *flash back*, que n'inclou un altre a l'escena 4a., quan Jim conta al doctor i a Sir John el que ha escoltat als pirates durant la nit.

La història ens mostra el procés en què un adolescent, fascinat per l'aventura, vol aprendre a ser home. El mòbil de l'obra és la recerca del tresor, però l'aventura per al jove lector va més enllà. A *L'illa del Tresor* apareixen reflectits, mitjançant la caracterització dels personatges, molts dels elements que configuren el caràcter humà i que serviran de guia a l'adolescent: el jove impulsiu i atrevit, el noble indiscret, el científic aventurer i assenyat, el mariner professional coneixedor del seu treball, valent i auster, el pirata astut, el fidel, el traïdor, l'envejós, el penedit, l'home honest, el bondadós, el malvat, etc.

Des d'aquest punt de vista, també es pot utilitzar el llibre per a realitzar un treball didàctic sobre els aspectes que configuren la personalitat de l'individu:

- La col·laboració amb els companys.
- La necessitat de treballar en grup de forma organitzada.
- Les difícils relacions entre amics quan no hi ha un diàleg clar i sincer.
- La possibilitat de compartir les coses amb els altres.
- Les diferents maneres d'aplicar la justícia.
- El penediment com a acció positiva.
- La generositat des de l'abundància.
- Quines conseqüències porta la indiscreció.
- Com dominar els impulsos per canalitzar-los positivament.
- La importància de traçar-se un pla d'acció i de treball.

ELS AUTORS

Rafael Contreras és actor i ha treballat en muntatges per a públic infantil i juvenil com ara *La comèdia de les equivocacions*.

En la companyia de teatre PTV, popularitzà el personatge del pallaso *Panoja*. Al costat dels altres pallasos del PTV, Piojo, Miquel i Serpentina, ha participat en programes infantils i teatrals de Televisió Espanyola. També ha participat en muntatges professionals per a públic adult i ha prestat la seua veu a alguns personatges famosos del cinema i la televisió.

Ramon Moreno és professor, actor i director teatral.

Des de l'any 1984, és professor de l'Escola Municipal de Teatre de Silla i ho va ser també de l'EMT de Quart de Poblet.

Ha actuat, entre altres, en les obres *Flor de otoño*, *Supertot*, *Ombres de la ciutat*, *Tarzan*, *La comèdia de les equivocacions* —les dues últimes representades per als xiquets a la Sala Escalante— i en la pel·lícula *Todos a la cárcel*, del director Luis G. Berlanga.

Ha dirigit teatre d'autor en espectacles com *Ulises* i *Momo* del grup Bambalina Titelles; *Questí fantasmí*; *L'estrany genet* i *L'últim mos*, d'Antara Teatre; *El casament dels petits burgesos*, del grup mallorquí Capcigranys, com també els espectacles que han estrenat cada temporada l'EMT de Silla i els primers de l'EMT de Quart de Poblet. El 26 de març de 1993 estrenà, a la Sala Escalante de la ciutat de València, *L'illa del Tresor* i, més recentment, *La Mandràgora* per a la Sala Rialto de la ciutat de València.

LA ILLUSTRADORA

Anna Miralles va nàixer a Madrid l'any 1959. És llicenciada en Belles Arts i es dedica professionalment a la il·lustració tant de llibres com de còmics, activitat en què destaca i en què ha treballat tant per a editorials espanyoles com franceses. En Edicions Bromera ha col·laborat reiteradament per l'encertada i personal adaptació dels seus dibuixos als textos que il·lustra. Per això, és també l'autora de les il·lustracions dels llibres *La màquina infernal*, *La secta del Graal*, *Grafitis*, *El rei dels óssos* i *Neu i gossos... ¡quin embolic!*

SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS

La lectura teatral ha de ser una tasca lúdica: el lector s'ha de crear les seues pròpies imatges i s'ha de fer la composició del món

de ficció que apareix en el text que llig. És per això que no cal agafar-lo com una excusa per a treballar altres tipus de matèries i objectius. No convé abusar de treballs complementaris que no estiguen encaminats a ajudar l'alumne a ampliar la comprensió del text i, quan siga possible, la seua dramatització i la seua posterior representació.

Un text teatral està concebut per l'autor com un treball literari que adquireix ple sentit quan el lector l'interpreta o quan un conjunt de persones —que fan d'actors i d'actrius— estan disposades a mostrar-lo públicament, a representar-lo.

El treball escolar no sempre permet la representació. Unes vegades perquè els textos són llargs; d'altres, perquè no es tenen tantes persones disposades a actuar com personatges apareixen en l'obra; en un tercer cas, perquè tots els alumnes volen eixir però no hi ha un paper adequat per a d'ells. Sempre queda un bon recurs, el de la lectura dramatitzada del text, on cada alumne llegirà un personatge o tindrà un treball assignat —llums, música, maquillatge, vestuari,...— que realitzarà durant la lectura o abans.

Per aconseguir-ho, s'ha de motivar l'alumnat: sense motivació no hi ha aprenentatge, ni plaer intel·lectual.

Convé traçar un pla en què participen els mateixos alumnes perquè, entre tots, s'arribe a la dramatització del text o, si més no, a la lectura comprensiva del text i a la identificació i la interpretació dels diferents signes teatrals que apareixeran en escena (llums, decorats i espai escènic; música, gestos i veus dels actors; vestuari, maquillatge,...) i que completen un text dramàtic. El treball no es fàcil, però encara es complica més si volem ser massa exhaustius, fet que no aconsellem.

El més adequat, quan treballem el text teatral des de la classe de llengua, és atendre prioritàriament un dels eixos del treball escènic:

a) Taller de text: anàlisi, comprensió i manipulació de textos. Alteració dels diàlegs (ampliació o reducció). Passar de la novel·la al teatre i del teatre a la novel·la: aspectes com la descripció, la narració, les acotacions, els diàlegs,...

b) Taller de dicció: exercicis de fonètica, entonació i ritme.

c) Taller de dramatització: preparació física, expressió corporal, representació d'escenes.

d) Taller d'art: preparació de decorats, música, vestuari, maquillatge i pentinat, etc.

Els exercicis proposats en aquesta guia, dirigida al professorat, completen els suggeriments de treball que figuren en el llibre d'aquesta col·lecció.

Aquest quadern pretén ser una eina de treball per a facilitar l'adquisició de coneixements i unes pautes per a desenvolupar les activitats artístiques i la imaginació de l'alumnat; va acompanyat d'una fitxa de lectura sobre la comprensió del text, d'uns exercicis complementaris perquè l'alumne entenga alguns dels signes teatrals que vénen indicats a les acotacions i d'uns jocs que permeten iniciar la dramatització i descobrir aspectes del context de l'obra.

Com abans hem indicat, amb aquestes propostes no pretenem ser exhaustius. Serà el professor qui trie aquelles activitats que siguin més adequades a les necessitats i els gustos de la classe. Poden realitzar-se d'acord amb el nivell i les característiques dels alumnes. Es tracta d'oferir una ajuda, una orientació, però mai una limitació. El professor serà qui decidirà en últim terme quines activitats deu canviar i quins aspectes convé ampliar.

PROPOSTES DE TREBALL*
(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *Propostes de treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció, per fotocòpia o altres mitjans, del llibre a què es refereixen aquestes propostes.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA: _____

AUTORS: _____

IL·LUSTRADOR/A: _____

EDICIONS BROMERA

COL·LECCIÓ: _____ Núm.: _____

1. ¿Qui ens conta el viatge a l'illa del tresor?

2. ¿Qui són els seus amics?

3. ¿I els seus enemics?

4. ¿Què busquen uns personatges i altres?

5. ¿Per què ho busquen?

6. ¿Per a què?

7. L'adolescent Jim Hawkins es transforma, creix i es fa un home mentre dura l'aventura de la recerca del tresor; és per això que observa els adults que l'envolten i busca models. ¿A qui penses que li agradaria semblar-se? Raona la teua resposta.

8. Les novel·les solen dividir-se en capítols i les obres teatrals en escenes. En *L'illa del Tresor* hi ha nou escenes distintes que es desenvolupen, en general, en llocs diferents (la posada, la mansió de Sir John, la Goleta, la coberta de la Goleta, l'illa de la Tortuga, el fortí, el lloc on es troba el tresor). Redacta l'argument de l'obra a partir de les escenes.

B) ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. Jim Hawkins, en la novel·la *L'illa del Tresor* de R.L. Stevenson,¹ diu de Ben Gunn:

... vaig adonar-me que es tractava d'un home de raça blanca, com jo, i que els trets del seu rostre eren fins i tot amables. La pell, on el sol l'havia tocada, estava renegrida; els llavis i tot tenia negres; i els ulls, clars, ressaltaven sorprenentment en aquella cara fosca. De tots els pidolaires que havia vist o havia imaginat era el més esparracat. Vestia retalls de lona marinera i tela impermeable; i aquest apedaçament extraordinari se sostenia per un sistema variadíssim i raríssim de cordells, botons de llautó, trossos de branquillons i tires de pell cavallar. A la cintura duia un cinturó amb sivella de llautó, que en tot el seu abillament era l'única cosa sòlida.

Tot seguint el text de Stevenson, dibuixa el personatge i dóna-li color.

2. Entre Jim Hawkins i John Silver hi ha algunes diferències i certes afinitats. Completa la graella següent:

JIM és audaç,	SILVER és astut,
A JIM li agrada la companyia de	A SILVER li agrada estar en companyia de

1. Editorial Bromera, «A la Lluna de València», núm. 54.

JIM empra paraules com	SILVER empra paraules com
A JIM li agrada fer coses com	A SILVER li agrada fer coses com
JIM s'atreveix a fer coses com	SILVER s'atreveix a fer coses com

3. En les obres de teatre, les indicacions sobre com deuen ser els personatges apareixen en les acotacions. Aquestes solen ser molt breus atès que l'espectador, durant la representació, veu com són els personatges, com van vestits i com parlen i, per tant, no cal descriure'ls. Així, per exemple, de Bill Bones solament diu: «—el capità— un personatge amb roba vella i una cicatriu a la cara...», i de John Silver: «És un tipus alt i perillós, té una cama de fusta i s'apuntala amb una crossa». Busca les indicacions que els autors han fet per al personatge de Sir John Trelawney i anota-les en la graella següent.

	SIGNES DEL VESTUARI I DEL MAQUILLATGE (Roba que porta, barrets, perruques, objectes que utilitza)	CARACTERÍSTIQUES DEL PERSONATGE
SIR JOHN TRELAWNEY	Estat:
	Sexe:
	Època a què pertany:
	Estrat social:
	Nivell cultural:
	Altres:

4. En una obra teatral és molt important la il·luminació i la música. Per indicar-nos com deu il·luminar-se una escena, quina música i en quin moment deu sonar, i quins efectes especials hi calen, l'autor d'un text fa ús de les acotacions de llum i de so. Els efectes de llum i so en escena, entre d'altres funcions, poden servir per a:

- Ressaltar la presència d'un personatge.
- Marcar una situació temporal (dia, nit)
- Manifestar un salt en el temps de l'acció (cap al passat o cap al futur).

Torna a llegir el text de la pàgina 19 on Jim es presenta i inicia el seu relat i digues quin tipus de música li aniria bé a l'escena i explica per què.

5. També hi ha acotacions d'espai; amb elles l'autor indica com vol que estiga organitzat l'escenari, quins elements decoratius són fonamentals, etc.

Torna a llegir l'inici de l'escena V, pàgina 54, i fes un croquis d'un decorat segons allò que et suggereix l'acotació.

6. Ja saps que no hi ha pirata sense tresor, ni tresor sense mapa, ni mapa sense missatge xifrat.

A continuació et proposem desxifrar el missatge xifrat que proposa l'escriptor americà Edgar Allan Poe en el seu llibre «L'escarabat d'or».²

9!2} 54!3 2 = *29! 92822 {}2 23 [2} 623 62 19
 796429 62 = 6498 = 2. 2! = 9 32 #?4''9 29''9 62 =
 7#3?9? 23? +4 +9 }!9 79 = 9{229. 624X2} 79}2 }!
 # 23 {}9 = 32[§ = 3}3 # 23 6'}! 54 = # 22 64!3 62
 = ' = = 23{}222 62 = 729!4. 9 = = 4 23?9 2 = ?223§2

Per a interpretar-lo cal que tingues en compte que:

- a) Cada número o signe representa una lletra (el mateix número correspon sempre a la mateixa lletra), excepte els punts, que són punts.
- b) Les separacions entre grups de signes representen, simplement, les separacions entre paraules.

2. Si no trobes la solució, pots buscar-la al número 6 de la col·lecció «A la Lluna de València» de l'Editorial Bromera.

- c) La 'e' i la 'a' són les vocals més freqüents en valencià; els números que més es repeteixen deuen ser els que les representen.
- d) Les paraules d'una sola lletra molt probablement siguen una 'i' o una 'a'.
- e) En tota paraula de dues lletres, una ha de ser vocal.
- f) No hi ha cap indicació sobre els accents, hauràs de posar-los tu després de desxifrar el text ocult.

7. Jim Hawkins ens conta com es comportava el capità Bill Bones a la posada:

Alguns vespres engolia més rom del compte i, en conseqüència, trencava a cantar les seues heretges, antigues i salvatges cançons marineres (...) Però a vegades convidava tothom a beure i ens obligava a escoltar els seus rclats.

(...)

Les narracions eren el que més espantava la gent. Històries de penjats, càstigs bàrbars, com el passeig pel tauló, tempestes a la mar i a les illes Tortugues, gestes salvatges i passatges del Carib. Pel que referia, s'havia passat la vida enmig dels més perversos homes que Déu haja permés creuar la mar. El llenguatge que emprava en aquestes històries horroritzava els nostres senzills veïns quasi tant com els crims espantosos descrits.

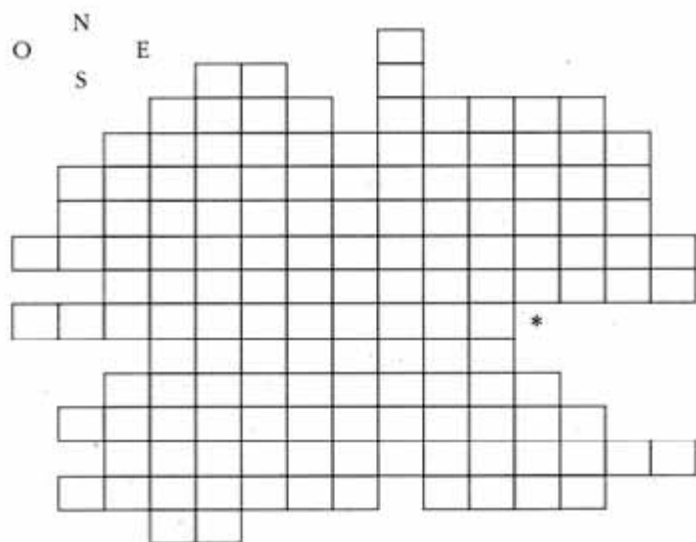
Aquella nit, el capità Bill Bones, que es trobava molt borratxo, començà a contar la següent història:

Continua tu la narració.

8. Un bon pirata ha de saber orientar-se tant en la mar com quan xafa terra. Assenyalau amb una 'x' en quin lloc de l'illa es troba el fortí i, amb un cercle, on està amagat el tresor del pirata Flint. El punt d'arribada del vaixell està assenyalat amb un asterisc (*).

Fortí: 2N, 5O, 4S, 2E, 2S, 1O.

Tresor: 7O, 1S, 2E, 3N, 1O, 5S.

9. Sir John, el doctor i el capità Smollett intenten arribar a la costa mentre la tripulació amotinada els dispara bales de canó. Per parelles vosaltres també podeu jugar a afonar vaixells.

Dibuixeu cadascú un bot en una sola casella i un vaixell que n'ocupe tres. Disparareu amb binomis formats per una lletra i un número, per exemple G5; si el company no l'encerta li fareu saber que ha fet «aigua» i tirareu vosaltres, però si l'encerta, li fareu saber que l'ha «tocat» o que l'ha «afonat», segons el cas, i tindrà dret a una nova tirada.

A	B	C	D	E	F	G			A	B	C	D	E	F	G
							1	1							
							2	2							
							3	3							
							4	4							
							5	5							
							6	6							
							7	7							

10. La recerca del tresor

Et proposem que convertisques el teu col·legi, per unes hores, en *L'illa del Tresor*, i que tu i els companys feu el paper d'investigadors audaços.

En primer lloc, dividiu el grup de classe en equips de cinc o sis persones. A continuació, ja heu de treballar i col·laborar com un autèntic grup en:

- a) Creeu un tresor i amagueu-lo en un lloc del col·legi.
- b) Confeccioneu un mapa del tresor, com va fer el capità Flint, on s'explique el lloc on es troba.
- c) També podeu escriure un missatge xifrat on doneu l'explicació d'on heu amagat el tresor i com s'hi pot arribar, per a la qual cosa convertireu les lletres en números i signes.
- d) Envieu el vostre missatge dins d'una botella, mitjançant l'atzar (un sortej, un Intercanvi misteriós o un joc graciós), a un dels altres equips.
- e) I busqueu, ¡que el tresor ja és vostre!